

Národný plán rozvoja dobrovoľníctva 2024-2030

Dobrovoľníctvo vo svojej rôznorodosti a univerzálnosti ponúka možnosti participácie pre všetky skupiny obyvateľstva (z hľadiska veku, rodu, spoločenského postavenia, a pod.). Dobrovoľníctvo významne prispieva k ekonomike krajiny, je dôležitým nositeľom sociálneho kapitálu, prispieva k sociálnej inklúzii a prináša inovatívne riešenia spoločenských problémov. Sociálny a ekonomický prínos dobrovoľníctva potvrdzujú parciálne výskumy, štúdie a prieskumy. Aktívnosť v oblasti dobrovoľníctva prináša benefity aj samotnému dobrovoľníkovi/dobrovoľníčke. Dobrovoľnícke aktivity sú preto vnímané ako želaná súčasť života jednotlivca a spoločnosti.

Návrh plánu na podporu rozvoja dobrovoľníctva si kladie za cieľ posunúť tieto všeobecne známe tvrdenia do roviny praktickej implementácie. Podpore dobrovoľníctva by sa v rámci verejnej politiky mala venovať pozornosť aj zo strany štátu, a to konkrétnymi krokmi, ktoré budú kreované a realizované v rámci medzisektorovej spolupráce.

Ako uvádza uznesenie Európskeho parlamentu z 22. apríla 2008 o prínose dobrovoľníckej práce pre hospodársku a sociálnu súdržnosť (2007/2149(INI)), dobrovoľníctvo má hodnotu a význam ako jeden z najviditeľnejších prejavov solidarity, ktorý podporuje a uľahčuje sociálne začleňovanie, vytvára sociálny kapitál a má transformačný vplyv na spoločnosť, prispieva k rozvoju životaschopnej občianskej spoločnosti, ktorá dokáže ponúkať kreatívne a inovatívne riešenia spoločných problémov, ako aj k hospodárskemu rastu a ako také si zaslúži byť hodnotené konkrétnym a cieleným spôsobom, a to z hľadiska hospodárskeho, ako aj sociálneho kapitálu. Uznesenie zároveň vyzýva členské štáty a aby v súlade so zásadou subsidiarity vytvorili udržateľnú infraštruktúru na podporu dobrovoľníctva a aby podporovali a uľahčovali dobrovoľnícku činnosť vo všetkých komunitách.

Aj Policy Agenda on Volunteering in Europe (PAVE), dokument, ktorý je výsledkom Európskeho roku dobrovoľníctva, zdôrazňuje potrebu budovať v partnerstve so všetkými zainteresovanými stranami infraštruktúru, ktorá by zahŕňala vhodné a potrebné podporné mechanizmy pre dobrovoľníkov a dobrovoľnícke organizácie ako aj primerané a udržateľné financovanie. Reflektuje tiež skutočnosť, že tvorba politiky založenej na dôkazoch si vyžaduje lepší zber údajov o hodnote a vplyve dobrovoľníctva. Zdôrazňuje aj nutnosť zlepšiť prístup k štatistickým údajom a ďalším informáciám o dobrovoľníckych príležitostiach ako aj potrebu vytýčiť spoločné zásady poskytovania kvalitnej dobrovoľníckej činnosti a zvýšiť tak mieru, vplyv a hodnotu dobrovoľníctva v celej Európe.

Kým na európskej úrovni sa strategickí aktéri presúvajú od tém ako kvalita dobrovoľníkov/čok, riadenie dobrovoľníkov/čky a infraštruktúra pre dobrovoľníkov/čky, objavujúcich sa v PAVE, k témam hodnôt, ktoré dobrovoľníctvo reprezentuje, a ako sa prostredníctvom neho uplatňuje demokracia a solidarita, v stratégiách na národnej úrovni sa stále venujeme zlepšovaniu infraštruktúry a prostredia pre rozvoj dobrovoľníctva.

Z čoho vychádzame:

Národný plán rozvoja dobrovoľníctva tvorilo **XX** zástupcov a zástupkýň MNO, samospráv a súkromného sektora, ktorých agenda sa priamo týka dobrovoľníctva. Na 3 okrúhlych stoloch realizovaných v Trnave, Banskej Bystrici a Prešove na základe svojich skúsenosti z praxe navrhli opatrenia pre rozvoj dobrovoľníctva v jednotlivých oblastiach života.

Vytvorený dokument bol následne sprístupnený na pripomienkovanie odbornej verejnosti.

Dokument nadväzuje na Program podpory rozvoja dobrovoľníctva a dobrovoľníckych centier¹ z roku 2011, ktorý vznikol v nadväznosti na Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 68, bod C.15., v ktorom vláda SR zaviazala Splnomocnenca vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti navrhnuť a implementovať program podpory dobrovoľníctva a dobrovoľníckych centier.

Pri tvorbe sme zároveň vychádzali z existujúcich strategických dokumentov:

*Blueprint for European Volunteering*², prijatý Valným zhromaždením Európskeho dobrovoľníckeho centra 14.09.2021

*Koncepcia rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2022-2023*³, schválený vládou SR dňa 7.9.2022

*Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2021 - 2028*⁴

*Národný program aktívneho starnutia na roky 2021 - 2030*⁵

Opatrenia a odporúčania z týchto dokumentov Národný plán rozvoja dobrovoľníctva nekopíruje, plne sa však s nimi stotožňuje a svojim obsahom ich dopĺňa.

INFRAŠTRUKTÚRA DOBROVOĽNÍCTVA

Dobrovoľníctvo je jedným zo základných prejavov aktívneho občianstva. Aktívne zapojenie občanov prináša nástroje, vďaka ktorým môže byť časť potrieb spoločnosti uspokojená bez zásahu štátu, efektívnejšie a menej nákladne. V posledných rokoch sprevádzaných viacerými krízami sa táto skutočnosť ukázala veľmi výrazne.

Úspešná aktivizácia občanov k dobrovoľníctvu je však podmienená existenciou prostredia obsahujúceho priaznivé podmienky pre ich zapájanie. Budovanie siete organizácií, ktoré zapájajú dobrovoľníkov, si vyžaduje personálne zdroje, prítomnosť vízie a existenciu relevantných údajov, na základe ktorých je možné robiť rozhodnutia.

Pre dosiahnutie dlhodobého vplyvu dobrovoľníctva a zmeny nie je možné stavať na spontánnom zapojení dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Profesionalizácia dobrovoľníctva, rozvoj vedomostí a zručností koordinátorov a koordinátoriek dobrovoľníctva, vytváranie možností pre výmenu skúseností, skúmanie, uznávanie a propagácia dobrovoľníctva a príprava podmienok pre zapájanie najmenej aktivizovaných priamo súvisí s prodobrovoľníckym nastavením spoločnosti a ovplyvňuje veľkosť populácie zapájajúcej sa do dobrovoľníckych aktivít.

¹ [Program podpory dobrovoľníctva a dobrovoľníckych centier.pdf \(dobrovolnickecentra.sk\)](#)

² [CEV_BEV2030_Final \(europeanvolunteercentre.org\)](#)

³ [Koncepcia rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2022 – 2030, Ministerstvo vnútra SR - Splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti \(minv.sk\)](#)

⁴ [Microsoft Word - 2.vlastny-material_Strategia_SR_pre_mladez \(dobrovolnickecentra.sk\)](#)

⁵ [narodny-program-aktivneho-starnutia-roky-2021-2030.pdf \(gov.sk\)](#)

cieľ: zlepšiť finančné a inštitucionálne podmienky pre rozvoj dobrovoľníckych centier a organizácií zapájajúcich dobrovoľníkov a dobrovoľníčky

opatrenie: vytvoriť stabilný dotačný mechanizmus na podporu dobrovoľníckych centier na národnej a regionálnej úrovni

opatrenie: podporiť vznik a chod národného dobrovoľníckeho centra

opatrenie: vytvoriť podmienky pre vznik lokálnych dobrovoľníckych centier

opatrenie: definovať úlohy a štandardy dobrovoľníckeho centra

opatrenie: na úrovni krajov vytvárať siete subjektov aktívnych v dobrovoľníctve

opatrenie: každoročne v štátnom rozpočte vyčleniť financie na dotačnú schému v oblasti dobrovoľníctva

opatrenie: vytvárať podmienky pre vznik pracovných pozícií koordinátorov dobrovoľníkov a príležitosti pre vzdelávanie týchto osôb

opatrenie: pravidelne realizovať vzdelávacie a sieťovacie stretnutia koordinátorov dobrovoľníkov

opatrenie: znížiť administratívnu záťaž pri žiadaní a vyúčtovaní dotácií z verejných zdrojov podporujúcich dobrovoľníctvo

opatrenie: posilňovať uznávanie dobrovoľníctva na trhu práce a vo vzdelávaní a hodnotu potvrdenia o dobrovoľníctve

opatrenie: tvorbu a schvaľovanie strategických dokumentov na regionálnej a národnej úrovni s vplyvom na rozvoj dobrovoľníctva realizovať za účasti partnerov zo sektora

cieľ: zlepšiť poznanie o stave dobrovoľníctva, aktuálnych trendoch a vývoji

opatrenie: Inštitucionalizovať výskum zriadením Národného inštitútu pre výskum dobrovoľníctva alebo dočasné poverenie vybranej neziskovej organizácie, resp. dobrovoľníckeho centra realizáciou výskumu o dobrovoľníctve.

Opatrenie: pravidelne zbierať údaje o stave dobrovoľníctva na Slovensku na základe metodiky medzinárodnej organizácie práce v spolupráci so Štatistickým úradom SR

opatrenie: každoročne na základe získaných údajov stanoviť ekonomickú hodnotu vykonanej dobrovoľníckej práce

opatrenie: výskumne sa venovať vplyvu dobrovoľníctva na jednotlivca, komunitu a spoločnosť

opatrenie: výskumne aj aplikačne venovať pozornosť téme motivácie k dobrovoľníctvu

opatrenie: definovať bariéry zapájania znevýhodnených ľudí do dobrovoľníctva na strane dobrovoľníka/čky aj organizácie

cieľ: zlepšiť spoluprácu s verejnou správou pri zapájaní dobrovoľníkov v čase krízy

opatrenie: vytvoriť a udržiavať platformu pre zapojenie a riadenie dobrovoľníkov v čase krízy

opatrenie: vytvoriť a pravidelne aktualizovať plán zapájania dobrovoľníkov do riešenia krízových situácií

cieľ: zlepšiť informovanosť o dobrovoľníctve

opatrenie: pravidelne realizovať kampaň na propagáciu dobrovoľníckych príležitostí

opatrenie: vo verejnoprávnom médiu vytvoriť priestor na propagáciu dobrých príkladov dobrovoľníctva

cieľ: zvýšiť počet dlhodobých dobrovoľníckych programov a počet ľudí zapojených do dlhodobého dobrovoľníctva

opatrenie: podporovať zavádzanie dobrovoľníckych programov vo všetkých oblastiach života spoločnosti

opatrenie: poskytovať vzdelávanie v oblasti manažmentu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok vrátane vzdelávania so zameraním na rôzne skupiny dobrovoľníkov a dobrovoľníčok

DOBROVOĽNÍCTVO ZAMESTNANCOV

Diskusie o zapájaní zamestnancov do dobrovoľníctva sa dnes už netýkajú toho, či ich zapájanie prináša benefity, ale odpovedajú na otázku, aké sú to benefity. Ich prítomnosť sa považuje za potvrdenú.

Nedostatok zamestnancov na trhu práce, vysoká fluktuácia charakteristická pre generáciu X a po nej nasledujúce, silnejúce hlasy, ktoré pomenúvajú spoločenskú zodpovednosť firiem na Slovensku a potreba prispieť k riešeniu kríz, ktoré dopadajú na celú spoločnosť a negatívne ovplyvňujú podnikateľský sektor sú faktory, ktoré primäli v posledných rokoch zamestnávateľov k vytváraniu podmienok pre zapájanie zamestnancov do dobrovoľníctva.

Najčastejšie využívaným modelom je zapájanie skupín zamestnancov do spoločnej, vopred identifikovanej jednodňovej aktivity, ktorá má častokrát zároveň zámer posilňovať vzťahy v tíme. Vo väčšej miere je toto využívané v súkromnej sfére.

Podporovanie zamestnancov vo vykonávaní dobrovoľníckych aktivít, ku ktorým inklinujú, v im blízkej komunite alebo vytváranie firemných dlhodobých dobrovoľníckych programov či partnerstiev s MNO je strategickým náhľadom na rozvoj firemného dobrovoľníctva v súkromnej aj verejnej sfére.

Cieľ : zvýšiť zapojenie zamestnancov verejného aj súkromného sektora do dobrovoľníctva

opatrenie: vytvoriť a na jednom webe zhromaždiť podporné dokumenty k zapájaniu zamestnancov do dobrovoľníctva týkajúce sa zákonných možností zamestnávateľov umožniť zamestnancom zapájať sa do dobrovoľníctva

opatrenie: vytvárať dobrovoľnícke programy pre zamestnancov verejnej správy

opatrenie: vytvoriť online aj offline platformu na prepájanie firiem so záujmom o dobrovoľníctvo a MVO, ktoré ponúkajú dobrovoľnícke príležitosti

opatrenie: propagovať zapájanie zamestnancov do dobrovoľníctva poukazovaním na benefity pre zamestnávateľa, zamestnanca aj spoločnosť

opatrenie: oceňovať dobré príklady zamestnávateľov vytvárajúcich príležitosti pre dobrovoľníctvo svojich zamestnancov

opatrenie: vzdelávať zamestnávateľov v oblasti dobrovoľníctva a vytvárať príležitosti na ich sieťovanie

DOBROVOĽNÍCTVO DETÍ A MLÁDEŽE

Dobrovoľníctvo je cenným nástrojom na podporu osobnostného rastu mladých ľudí, rozvoja ich kompetencií, spoločenskej angažovanosti, aktívneho občianstva, potenciálu a zamestnateľnosti. Účast' na dobrovoľníckych aktivitách pomáha rozvíjať kritické myslenie mládeže, je prevenciou proti extrémizmu a prispieva k pozitívnym zmenám v spoločnosti. Napriek tomu, že dobrovoľníctvo je súčasťou viacerých strategických dokumentov a na Slovensku má aj základný legislatívny rámec, výskumy poukazujú na to, že väčšina mládeže sa do dobrovoľníckych aktivít nezapája. Negatívny vplyv na túto oblasť aktivizácie mladých ľudí mala aj pandémia COVID-19..

Napĺňanie Koncepcie výchovy a vzdelávania detí a mládeže k dobrovoľníctvu rozširuje počet škôl, ktoré sa výchove k dobrovoľníctvu venujú. S dobrovoľníctvom sa tak mladí ľudia nestretávajú už len iniciatívne v rámci voľnočasových aktivít. Prispieva k tomu aj existencia viacerých programov zameraných na rozvoj osobnosti mladých ľudí cez dobrovoľníctvo a existencia vzdelávacích a podporných programov pre osoby pracujúce s deťmi a mládežou.

Cieľ: zvýšiť počet detí a mladých ľudí zapojených do dobrovoľníctva

opatrenie: naďalej podporovať zavádzanie výchovy k dobrovoľníctvu na školách a oceňovanie škôl implementujúcich výchovu k dobrovoľníctvu

opatrenie: zaviesť na školách pozíciu koordinátora dobrovoľníckych aktivít s aspoň parciálnym úväzkom

opatrenie: podporovať školy na všetkých stupňoch v nadväzovaní spolupráce s dobrovoľníckymi centrami alebo organizáciami s cieľom zapájať žiakov a žiačky či študentov a študentky do dobrovoľníctva

opatrenie: pripraviť a na jednom webe zhromaždiť podporné dokumenty k zapájaniu detí a mladých ľudí do dobrovoľníctva vo formálnom aj neformálnom vzdelávaní zohľadňujúce povinnosti a obmedzenia vyplývajúce z legislatívy SR a ďalších právnych predpisov

opatrenie: popularizovať a propagovať dobrovoľníctvo mladých ľudí a benefity, ktoré prináša

DOBROVOĽNÍCTVO SENIOROV A SENIORIEK

Dobrovoľníctvo seniorov je dôležitou súčasťou spoločnosti, ktorá prináša mnohé výhody nielen pre tých, ktorým pomáhajú, ale aj pre samotných dobrovoľníkov.

Dobrovoľníctvo seniorov prispieva k zlepšeniu kvality života a sociálnej integrácii starších ľudí, ktorí sa cítia užitoční, aktívni a zapojení do komunity. Umožňuje im využiť ich bohaté skúsenosti, vedomosti a zručnosti, ktoré môžu byť prospešné v oblasti vzdelávania, zdravotníctva, kultúry, životného prostredia, sociálnej práce či iných.

Dobrovoľníctvo seniorov podporuje medzigeneračnú solidaritu a vzájomné učenie sa medzi mladšími a staršími ľuďmi, čo napomáha prekonávať stereotypy a predsudky o starnutí. Zvyšuje ich sebavedomie, sebaúctu a spokojnosť so životom, čo má pozitívny vplyv na ich fyzické a duševné zdravie.

Zapojenie starších ľudí do dobrovoľníctva je dôležité, ale aj náročné. Vyžaduje si to dodatočné kapacity a podporu zo strany organizácií v súvislosti s nutnosťou implementovať iné metódy práce.

Bariérou pre zapájanie seniorov je nízka kvalita a diverzita dobrovoľníckych činností pre starších ľudí, ktorá môže byť spôsobená stereotypným vnímaním ich schopností, potrieb a záujmov, alebo obmedzeným rozsahom ponúkaných aktivít, ktoré nevyužívajú ich skúsenosti, vedomosti a zručnosti.

Cieľ: zvýšiť participáciu seniorov a senioriek v dlhodobých dobrovoľníckych programoch

opatrenie: vytvárať medzigeneračné aj rovesnícke dobrovoľnícke programy zapájajúce seniorov a seniorky

opatrenie: vytvoriť dotačný program na podporu vzniku a fungovania dobrovoľníckych programov zapájajúcich seniorov ako dobrovoľníkov a dobrovoľníčky

opatrenie: v každoročnej kampani propagovať dobrovoľníctvo seniorov

DOBROVOĽNÍCTVO V SOCIÁLNEJ OBLASTI

cieľ: rozširovať ponuku dobrovoľníckych programov v sociálnej oblasti

opatrenie: podporovať vytváranie personálnych a finančných podmienok pre zavádzanie dobrovoľníckych programov do zariadení poskytujúcich sociálne služby

opatrenie: rozširovať ponuku dobrovoľníckych programov aj s pôsobením v domácnosti prijímateľa služby

opatrenie: rozširovať ponuku dobrovoľníckych programov, v ktorých sú klienti a klientky ZSS dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami

DOBROVOĽNÍCTVO V ŠPORTE

Dobrovoľníctvo v športe je dôležitou formou podpory a rozvoja športovej činnosti, ktorá má mnohé výhody pre dobrovoľníkov, športové organizácie a spoločnosť.

Dobrovoľníctvo v športe prispieva k zlepšeniu fyzického a duševného zdravia dobrovoľníkov, ktorí sa cítia aktívni, užitoční a spokojní so svojou prácou. Dobrovoľníci a dobrovoľníčky sú nevyhnutným pilierom pre fungovanie a rozvoj mnohých športových klubov a organizácií, ktoré nemajú dostatok financií a personálu na pokrytie všetkých potrieb a nárokov spojených so športovou činnosťou.

cieľ: skvalitniť podmienky pre rozvoj dobrovoľníctva v oblasti športu

opatrenie: rozširovať ponuku športových klubov pracujúcich s mládežou o programy zamerané na výchovu k dobrovoľníctvu

opatrenie: vytvoriť databázu dobrovoľníkov v športe

opatrenie: legislatívne upraviť náhradu straty času dobrovoľníkov v športe v súlade s definíciou dobrovoľníctva podľa Zákona o dobrovoľníctve

DOBROVOĽNÍCTVO V ZDRAVOTNÍCTVE

Na Slovensku existuje zopár dobrých príkladov fungovania dobrovoľníckych programov v zdravotníckych zariadeniach. Vo väčšine prípadov tieto programy existujú vďaka významnému odhodlaniu konkrétnych ľudí, ktorí za programom stoja. Niektoré súkromné nemocnice si však uvedomujú pridanú hodnotu zavedeného dobrovoľníckeho programu a počítajú s ním od začiatku.

Zariadenia so zavedenými dobrovoľníckymi programami si uvedomujú, že dobrovoľníci poskytujú pacientom psychologickú a emocionálnu podporu, ktorá môže zlepšiť ich náladu, sebavedomie a spokojnosť so životom a urýchliť rekonvalescenciu. Zároveň prispievajú k zvýšeniu kvality a efektivity zdravotnej starostlivosti, keďže uvoľňujú čas a zdroje zdravotníckeho personálu, ktorý sa môže viac venovať odborným a urgentným úlohám.

cieľ: zvýšiť počet dobrovoľníckych programov v oblasti zdravotníctva

opatrenie: implementovať legislatívne zmeny uľahčujúce zavedenie a rozšírenie dobrovoľníckych programov v zdravotníckych zariadeniach

ZAHRANIČNÉ DOBROVOĽNÍCTVO

Dobrovoľníctvo v zahraničí je spôsobom, ako prispieť k pozitívnej zmene v svete, získať nové skúsenosti a rozvíjať svoje zručnosti. Spoznávanie iných kultúr zároveň podporuje toleranciu, znižuje strach z inakosti, odbúrava predsudky, posilňuje medzikultúrne porozumenie.

cieľ: zvýšiť počet mladých ľudí zapojených do zahraničného dobrovoľníctva

opatrenie: podporovať vysielanie mladých ľudí na zahraničnú dobrovoľnícku službu

opatrenie: vytvárať podmienky pre hostovanie zahraničných dobrovoľníkov na Slovensku